

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

БАБИЧ ТЕТЯНА ОЛЕГІВНА

УДК 339.9:330.341.1 (043.3)

**ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ ГЛОБАЛЬНОГО
ЕКОНОМІЧНОГО ПРОГРЕСУ**

Спеціальність 08.00.02 – світове господарство і
міжнародні економічні відносини

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

КИЇВ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі міжнародного менеджменту ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки України, м. Київ

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент
Лук'яненко Ольга Дмитрівна,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»,
професор кафедри міжнародного менеджменту

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Булатова Олена Валеріївна,
Маріупольський державний університет,
перший проректор

кандидат економічних наук
Гончаренко Олена Віталіївна,
Київський національний торговельно-економічний
університет,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин

Захист відбудеться «22» травня 2018 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.02 в ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03057, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд. 203.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49^г, ауд. 601.

Автореферат розісланий «21» квітня 2018 р.

**В.о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради
доктор економічних наук, професор**

Я.М. Столярчук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Економічне зростання внаслідок технологічного прогресу за умов вичерпання традиційних ресурсів при збільшенні чисельності населення здатне забезпечити його постійно зростаючі потреби. Початок ХХІ століття ознаменувався кардинальними трансформаційними процесами і формуванням постнеоліберальної моделі глобального економічного розвитку, коли конкурентоспроможність та прогрес у зростаючій мірі визначають диджиталізація, інтелектуалізація, креативізація, енергоефективність та екологічність, соціальна відповідальність та безпековість. Оцінка цих трендів стає науковим підґрунтям розробки прогностичних сценаріїв розвитку економічних систем різного рівня.

У сучасній глобальній економіці технологічна інноваційність є ключовим імперативом економічного та соціального прогресу, що обґрунтовано економічною теорією та підтверджено практикою країн-лідерів.

Теоретичні засади і практичні аспекти інноватизації економічного розвитку та глобального прогресу досліджено у фундаментальних працях таких учених, як Д. Асемоглу, В. Базилевич, В. Білоцерківець, О. Білорус, О. Булатова, Ф. Блок, В. Василенко, В. Вергун, Л. Вянянен, Б. Гаврилишин, В. Геєць, С. Джонсон, К. Ерроу, Т. Кальченко, І. Каленюк, Р. Кантер, М. Келлер, З. Луцишина, Д. Лук'яненко, О. Мозговий, О. Москаленко, І. Нонак, Т. Орехова, Ю. Орловська, А. Поручник, С. Прахалад, О. Рогач, Є. Савельєва, С. Сардак, Р. Солоу, Р. Такер, Я. Тинберген, О. Тойванен, А. Філіпенко, Ф. Фукуяма, К. Фрей, Е. фон Хіппель, Л. Федулова, В. Чужиков, О. Швиданенко, О. Ярмач та багатьох інших.

Поглибленим дослідженням еволюції технологічних укладів, розвитку теорії інновацій присвятили свої праці З. Адаманова, Л. Антонюк, В. Авербух, В. Білошапка, Х. Гануш, О. Гончаренко, Ю. Глазьев, О. Лук'яненко, К. Перес, М. Роко, Р. Солоу, Я. Столярчук, Х. Такеучі, О. Федірко, К. Фрей, Ю. Яковець та інші.

Разом з тим, незважаючи на зростання кількості наукових публікацій, присвячених впливу інновацій на розвиток економічних систем, необхідні подальші дослідження для системного розуміння їх нової ролі в глобальному економічному прогресі, який, в свою чергу, потребує наукових пошуків у категоріальній, класифікаційній та статистичній площинах. Важливим у теоретичному та практичному планах є комплексне дослідження умов, факторів та особливостей глобальної інтелектуалізації. Нерозв'язаною залишається проблема ефективної реалізації Україною свого наукового та технологічного потенціалу на глобальних ринках. Це зумовило вибір теми дисертаційної роботи, її мету, логіку дослідження, завдання, об'єкт, предмет та структуру.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в рамках комплексних міжкафедральних науково-дослідних тем факультету міжнародної економіки та менеджменту ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»: «Стратегія національного розвитку в парадигмі глобальної економічної політики» (номер державної реєстрації 0111U007630), де автором досліджено проблеми та перспективи менеджменту нових бізнес-моделей інноваційного підприємництва; «Глобальна економічна інтеграція: стратегії, мотивації, формати, національні інтереси» (номер державної реєстрації 0110U001387), де автором досліджено креативну парадигму глобального

менеджменту. Окремі положення і висновки роботи є складовою конкурсною науково-дослідної фундаментальної теми, що виконувалась за кошти державного бюджету «Ресурси і моделі конкурентоспроможного розвитку країн в умовах економічної глобалізації: євроінтеграційний проект України» (номер державної реєстрації 0115U002368), де автором підготовлено підрозділ «Досвід зарубіжних країн у сфері технічного лідерства» до розділу «Механізми впливу інноваційно-технологічних факторів на конкурентний розвиток країн».

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є дослідження ключових засад і умов, ідентифікація механізмів та моделей взаємозв'язку інноваційно-технологічних факторів та глобального економічного прогресу, а також пошук та наукове обґрунтування практичних рекомендацій щодо ефективного включення України в глобальні інноваційно-технологічні мережі.

Для досягнення зазначеної мети відповідно до логіки дослідження (рис. 1) в роботі поставлено та вирішено наступні завдання:

- систематизувати понятійно-категоріальний апарат економічної глобалізації у процесі еволюції її парадигми;
- дослідити імперативи та визначити параметри оцінювання глобального економічного прогресу;
- обґрунтувати провідну роль інноваційно-технологічного фактору глобального економічного прогресу;
- ідентифікувати прогностичні сценарії та моделі розвитку глобальної економіки;
- охарактеризувати сутність, передумови та особливості зміни технологічних укладів;
- узагальнити ефективні практики комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності на глобальному ринку технологій;
- виявити проблеми та обґрунтувати перспективні напрямки розвитку науково-технологічного потенціалу України;
- провести інституційний аналіз національних інноваційних систем та інструментів інноваційного ринку;
- оцінити роль інтелектуального капіталу в технологічній конкурентоспроможності національної економіки;
- визначити внутрішні та зовнішні умови і пріоритети розвитку інноваційного підприємництва в Україні.

Об'єктом дослідження є глобальний економічний прогрес як складний динамічний і суперечливий процес досягнення якісно вищого рівня задоволення зростаючих суспільних потреб.

Предметом дослідження є передумови, механізми та інструменти впливу інноваційно-технологічних факторів на розвиток глобальної економічної системи.

Методи дослідження. Робочі гіпотези дисертаційного дослідження побудовано на основі поєднання діалектичних принципів наукового пізнання із загальнонауковими та спеціальними методами дослідження відповідно до логіки роботи: індукції та дедукції (при визначенні концептуальних засад інтегративного індексу глобального економічного прогресу – п. 1.2); абстрагування, аналізу та синтезу (при визначенні проблем і перспективних напрямків розвитку науково-

технологічного потенціалу України - п. 2.3); статистичного кількісного та якісного порівняння й аналогій (при виявленні: особливостей технологічних укладів – п. 2.1; визначенні форм інституалізації інноваційного розвитку – п. 3.1); історико-логічний (під час ідентифікації категорій «економічний розвиток», «економічний прогрес», «інновація», «технологія», «технологічний уклад» - п. 1.1, 2.1., 3.1); сценарного прогнозування (при побудові та обґрунтуванні прогностичних моделей глобального економічного прогресу - п. 1.3); експертних оцінок (у процесі визначення та порівняння індикаторів глобального економічного прогресу – п. 1.3, аналізу тенденцій глобального ринку технологій в умовах турбулентності – п. 2.2, ідентифікації перспективних напрямків розвитку інноваційного потенціалу України – п. 2.3); факторного аналізу (під час обґрунтування впровадження на території України концепції чартерного міста – 3.3); кластерного аналізу та групувань (при визначенні спільних та відмінних рис національних інноваційних систем країн світу – п. 3.1); економіко-математичні (в процесі оцінювання бізнес-моделей економіки спільної власності в національних та глобальній економічних системах – п. 3.2).

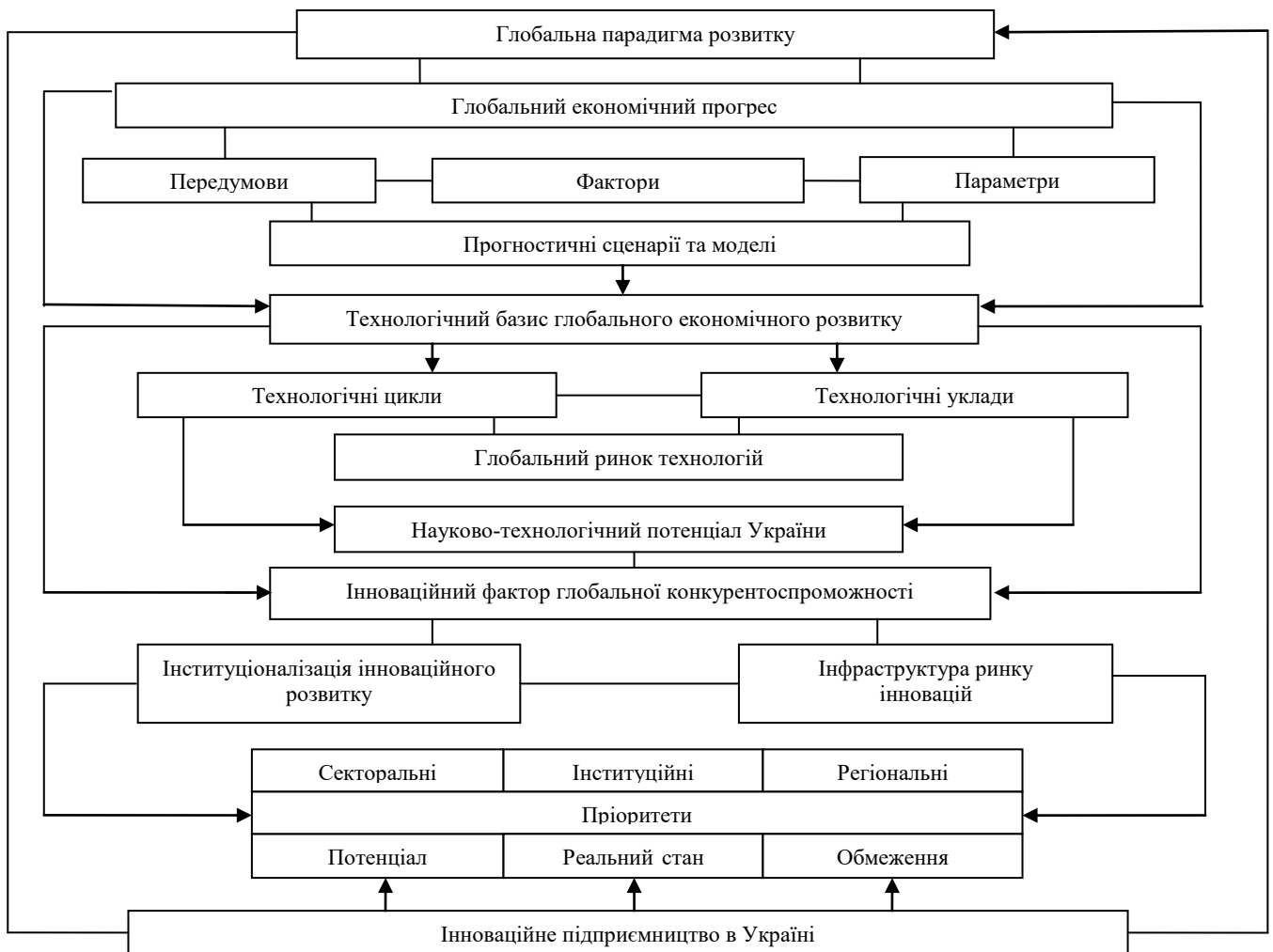

Рис. 1. Логіка дисертаційного дослідження

Джерельною та статистичною базою роботи є монографічні дослідження й наукові статті вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, законодавчі та нормативно-правові акти України, агреговані дані Міністерства економічного

розвитку і торгівлі України, Державної служби статистики України, Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент), Державного космічного агентства України, Департаменту інноваційної діяльності та трансферу технологій Міністерства освіти та науки України, матеріали й аналітичні звіти міжнародних організацій (ВОІВ, МБРР, Міжнародного союзу електрозв'язку, МВФ, Групи Світового банку, ОЕСР, ЮНЕСКО, міжнародних економічних форумів), Міжнародної бізнес-школи INSEAD, результати наукових досліджень ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», інформаційні ресурси мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у концептуально-прикладному визначенні імперативу інноваційного-технологічного розвитку для глобального економічного прогресу в умовах глобальної турбулентності. На захист виносяться такі нові наукові положення, розроблені особисто автором:

вперше:

- обґрунтовано структурно-факторну модель глобального економічного прогресу як динамічного, спіралеподібного, дискретного руху глобальної економічної системи до якісно нового стану із задоволенням людських потреб у контексті сталого розвитку; визначено ключові виклики майбутнього розвитку (зміна клімату, руйнація природних ресурсів, вуглецева енергетика, продовольча незахищеність, урбанізація, поширення інфекційних захворювань, глобальні конфлікти), на які необхідно давати адекватні відповіді (автоматизація, диджиталізація, штучний інтелект, інтернет речей, зелена економіка, науки про життя); доведено, що сучасна модель економічного прогресу, заснована на інтелектуальному капіталі, якісно відрізняється від попередніх моделей, які використовували фізичний та людський капітали, здатністю до постійного необмеженого зростання; запропоновано методику багатокритеріальної (надійність, швидкість та легка доступність, транспарентність, відсутність внутрішнього дублювання показників) оцінки глобального економічного прогресу за індексом, що враховує: економічне благополуччя, рівень зайнятості; витрати на освіту; енергоефективність; індекс здоров'я; культурну інтеграцію; такий підхід дає можливість, з одного боку, інтегрувати найбільш економічно, соціально та цивілізаційно значимі параметри розвитку, а з другого - зорієнтувати технологічні ресурси та інвестиції на людський розвиток і добробут;

удосконалено:

- економічну модель становлення технологічних укладів, що дає можливість аналізу динаміки глобальної економіки та побудови сценаріїв її розвитку, враховуючи: зміни відносної структури витрат виробництва, коли інноваційна технологія поєднується з дешевим фактором виробництва; розуміння місця інновацій, коли підприємці починають чітко окреслювати для себе можливості подальшого розвитку нових технологій та їх комерціалізації; формування нових критеріїв і принципів, коли практика починає демонструвати вдалі приклади конкретних методів і структур, які використовують нові технології для досягнення максимальної ефективності; через систематизацію сучасних факторів економічної ефективності визначено ключові сектори та продукти шостого технологічного укладу, що генеруються в глобальній науково-дослідній мережі; аргументовано

спричиненість сучасної світової кризи насамперед заміщенням домінуючого технологічного укладу і на цій основі доведено, що подолання її наслідків можливе лише на довгій хвилі становлення та зростання технологічного укладу середини XXI ст. у часовому векторі 10-20 років; доведено системність феномену нового техноглобалізму та його об'єктивно-суб'єктивний характер;

- ідентифікацію економічної глобалізації в руслі традиційних та нових трендів: створення корпоративних мереж, інституалізації, метарегіоналізації та локалізації, формування єдиної фінансової та логістичної інфраструктури, диверсифікації та лібералізації ринків, уніфікації стандартів, інформаційно-комунікативної технологізації на основі диджиталізації; глобальна економіка починає розподілятися не на окремі національні і регіональні економічні системи, а об'єднується в мегатериторіальні сектори та кластери, що формує надскладну мережеву децентралізовану систему, породжуючи глобально-турбулентні конкурентні відносини із не визначеними параметрами ефективності мікро- та макроструктур; це обумовлює необхідність становлення глобального стратегічного менеджменту на всіх рівнях глобальної економічної системи;

- обґрунтування проривних шляхів створення в Україні інноваційних локалітетів, ураховуючи економічні (криза) та політичні (військова агресія) обмеження, на основі моделі чартерних міст; базуючись на встановлених відмінностях чартерних міст і вільних економічних зон розроблено основні критерії та визначено особливості реалізації проекту чартерного міста в національному правовому та економічному середовищі та запропоновано структуру органів його креативного управління; виявлено передумови та оцінено позитивні (ефективне і прозоре використання ресурсів, здешевлення та зростання продуктивності сервісів, віртуальний доступ до ринків, децентралізація мобільності, екологічна та енергетична сталість, доступність освіти та розвитку, нова якість життя) та можливі негативні (тотальний нагляд, особиста інформація, ризик електроенергетичного колапсу, вразливість до кібератак, зміна характеру проживання в містах, міграційна проблема) наслідки створення «розумних міст»;

набули подальшого розвитку:

- характеристика сучасних тенденцій розвитку виробничих мереж під впливом технологічного глобалізму, коли формуються глобальні ланцюги доданої вартості у найбільш важливих та рентабельних секторах економіки; підтверджено зародження і поширення нових бізнес-моделей – безфакторних компаній, які передають на аутсорсинг всі без винятку виробничі функції, здійснюючи лише передвиробничу науково-технологічну діяльність насамперед у формі інжинірингу через володіння компанією-розробником правами на інтелектуальну власність (дизайн) кінцевого продукту;

- визначення найбільш дієвих форм комерціалізації соціально-технологічних інновацій, зокрема, проектів економіки спільного споживання у контексті можливостей глобального економічного прогресу; основане на ідеї креативно-інтелектуального капіталу функціонування індивідів та підприємств «спільної власності» руйнує усталені суспільно-економічні зв'язки традиційної економіки і породжує феномен «sharing есоному», передумовою формування якої є зменшення довіри споживачів до корпоративних пропозицій, за умов дешевого доступу до

глобальної мережі; ключовою особливістю динамічно зростаючих компаній, що використовують бізнес-модель спільного користування, стає нівелювання ролі посередника та виконання функцій комерційної компанії споживачами – учасниками платформи;

- аргументація вибору інноваційної ринкової ніші України на глобальному агропродовольчому ринку, що спирається на національні природні ресурси, географічне положення і наявні агровиробництва у форматі двох моделей: перша потребує розробки власних та адаптації зарубіжних технологій п'ятого та шостого технологічних укладів і практик сільськогосподарського виробництва і управління, друга - інтенсифікації застосування існуючих технологій та практик; на основі SWOT-аналізу виявлено резерви посилення аграрного сегменту національної інноваційної системи з виявленням слабких зон: неефективне управління земельними ресурсами при деградації ґрунтів, відсутність імплементованої міжнародної практики сертифікації органічного виробництва, слабкий фітосанітарний та ветеринарний контроль, нерозвинутість національної аграрно-продовольчої інфраструктури та логістики, соціальна дискримінація сільського населення, гендерна нерівність, тощо.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення сформульованих автором теоретичних положень, висновків і рекомендацій полягає у тому, що вони можуть сприяти науковому обґрунтуванню стратегії підвищення глобальної інноваційної конкурентоспроможності України в умовах техноглобалізму.

Окремі результати дослідження впроваджено: Космічним агентством України при підготовці Стратегії космічної діяльності України на період до 2022 р. та Концепції реалізації державної політики у сфері космічної діяльності на період до 2032 р. у частині аналізу тенденцій глобального ринку технологій, обґрунтуванні нових напрямів освіти Національним центром аерокосмічної освіти молоді України, ідентифікації найбільш ефективних шляхів участі українських вчених у програмі ЄС "Горизонт-2020" (довідка № 464/06-К6.2/18 від 25.01.2018 р.); Державним агентством резерву України у процесі коригування перспективного плану його розвитку та оптимізації організаційної структури з метою створення сучасної корпоративної платформи управління інноваційною діяльністю (довідка № 416/5/121 від 15.02.18 р.); Міністерством оборони України при підготовці проектів міжнародного співробітництва в рамках програм НАТО на основі принципів комерціалізації об'єктів прав інтелектуальної власності (довідка № 361/7/127 від 18.01.2018 р.); Державною госпрозрахунковою зовнішньоторговельною та інвестиційною фірмою «УКРІНМАШ» стосовно їх адаптації до зміни технологічних укладів при розробці стратегії розвитку міжнародного співробітництва, оцінки позитивних та негативних впливів сучасної практики патентного захисту (довідка № 489/48/2 від 12.10.2017 р.); Національною науково-технологічною асоціацією України у практичній діяльності з розвитку інноваційного підприємництва при обґрунтуванні національного проекту «Інноваційна траєкторія економічних досліджень та освіти України» та інвестиційних проектів Асоціації та її членів у 2017 році (довідка № 49-2017 від 16.12.2017 р.); ТзОВ «Науковий парк Київського національного економічного університету» у процесі підготовки та проведення

міжнародного форуму «Наука – бізнес – освіта: стратегічне партнерство» у 2017 році, при формуванні фінансової моделі надання знаннєвих послуг, ідентифікації критеріїв ефективності інноваційного співробітництва академічних інститутів та бізнес-сектору (довідка № 2017/72-10 від 11.10.2017 р.).

Науково-методичні та аналітичні матеріали дисертаційного дослідження впроваджено в навчальний процес на факультеті міжнародної економіки і менеджменту ДВНЗ «Київський національний університет імені Вадима Гетьмана» при розробленні методичного забезпечення та викладанні дисциплін «Міжнародна економічна діяльність України» та «Глобальна економіка» (довідка від 20.09.2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є завершеним, самостійно виконаним дослідженням. Усі наукові результати, які виносяться на захист, одержані автором особисто. Внесок автора у колективні праці конкретизовано у списку опублікованих праць.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дисертаційного дослідження оприлюднені та обговорені на шести міжнародних науково-практичних конференціях: міжнародній науково-практичній конференції «Світова економіка XXI століття: фактори впливу на стан і розвиток економічних процесів» (м. Львів, 28 лютого 2014 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Роль і місце регіональної інноваційної політики в розвитку економічної системи» (м. Дніпропетровськ, 28 лютого 2014 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Наукові економічні дослідження: теорії та пропозиції» (м. Запоріжжя, 12 березня 2016 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Глобалізаційні виклики розвитку національних економік» (м. Київ, 19 жовтня 2016 р.); International Scientific Conference «Formation of Modern Economic Area: Benefits, Risks, Implementation Mechanism» (Tbilisi, Georgia, April 29, 2016); міжнародній науково-практичній конференції «Новий погляд на розвиток економіки країни» (м. Харків, 10-11 листопада 2017 р.).

Публікації. Основні положення і наукові результати дослідження опубліковано дисертантом у 15 наукових працях загальним обсягом 6,7 д. а., з них: 1 – у колективній монографії, 2 – у наукових фахових виданнях, 3 – у наукових фахових виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз даних, 1 – у зарубіжному виданні, 8 – в інших виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів і висновків. Основний зміст становить 210 сторінок комп'ютерного тексту. Список використаних джерел містить 347 найменувань. Робота містить 58 рисунків на 40 сторінках, 10 таблиць на 9 сторінках, 30 додатків на 52 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження та її актуальність, сформульовано мету, основні завдання, об'єкт і предмет дослідження, визначено методологічну базу, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів дослідження, наведено відомості про їх апробацію та публікацію.

У розділі 1 «Імперативи глобального економічного прогресу» висвітлено еволюцію парадигми економічної глобалізації, досліджено інтегративні фактори, сутність і параметри глобального економічного прогресу, розглянуто прогностичні сценарії глобального економічного розвитку.

У дисертації показано, що економічні трансформації, викликані науково-технологічним прогресом і поширюються насамперед транснаціональними корпораціями, привели на початку ХХІ ст. до становлення глобальної економіки, формування відповідної глобальної дослідницької, виробничої, логістичної та фінансової інфраструктури на основі стрибкоподібного зростання масштабності, якості, популярності та доступності інформаційно-комунікаційних технологій у всіх сферах міжнародних економічних відносин з уніфікацією регуляторних норм та правил. Підтверджено, що глобальна економіка починає розподілятися не на окремі національні та регіональні економічні системи, а на взаємопов'язані сектори, кластери і мережі, структуруючи світ у багаторівневу складно організовану, суперечливу систему із глобальними дисбалансами та симетріями.

У роботі акцентовано увагу на початку століття постміжнародної політики, коли нівелюється домінуюча роль держав і вони змушені ділити глобальну владу з міжнародними організаціями і транснаціональними корпораціями. Все більшої ваги набувають неурядові міжнародні спільноти, які об'єднують своїх членів навколо спільних глобальних проблем – запобігання змінам клімату, охорони навколишнього середовища, досягнення гендерної рівності, тощо. Нездатність більшості інтеграційних угруповань протягом тривалого часу досягти збалансованого для всіх членів успіху зменшує їх глобальну конкурентну привабливість. Натомість посилюється вплив міст-лідерів, найбільші з яких (мегаполіси) вийшли за економічні, культурні та соціальні межі своїх держав, перетворившись на комфортні території для інноваційно налаштованих індивідів. Загалом вони набувають статусу одних із найбільш впливових акторів, а наступним щаблем еволюції структури суб'єктів економічної глобалізації, на думку автора, має стати наділення їх правовою інституціоналізацією. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології стимулюють формування кластерів та мереж із перетворенням їх на глобальні центри привабливості людського та креативного капіталу. Обґрунтовано, що на сьогодні у глобальній суб'єктній диспозиції об'єднуючу роль відіграють насамперед інституційні інвестори.

На основі дослідження діалектичної взаємозалежності прогресу і розвитку, економічних суперечностей, диспропорцій та нерівності визначено теоретичний базис формування понятійного апарату глобального економічного прогресу, його суперечливу сутність через аналіз класичних та альтернативних критеріїв. На протилежність регресу він є рухом по висхідній і результатом трансформації глобального економічного розвитку за критерієм «векторності-безвекторності». У дисертації проілюстровано широкий спектр показників у сучасній методології статистичного обрахунку економічного прогресу. Так, ОЕСР регулярно відстежує рівень народжуваності, міграцію, розлучення, освіту, безробіття, нерівність доходів, гендерні відмінності в оплаті праці, соціальних витрат, коефіцієнти бідності, тривалості життя, витрат на здоров'я, задоволення життям, вживання алкоголю, наркотиків і тютюну, нещасні випадки, тощо. Здійснюються спроби розробки складних індексів прогресу - людського розвитку ПРООН, соціального прогресу, справжнього рівня заощаджень, алмазів прогресу та ін. Складність і суб'єктивність, а також труднощі в отриманні даних зменшують їх цінність як інструменту для

прийняття рішень, тому автором розроблено інтегративний індекс глобального економічного прогресу (Ігеп) (1):

$$\text{Ігеп} = \text{ІЕБ} + \text{РЗ} + \text{ВО} + \text{ЕЕ} + \text{ІЗ} + \text{КІ} \quad (1), \text{ де:}$$

ІЕБ - індекс економічного благополуччя, що показує рівень приватних та державних витрат на розвиток особистості; РЗ – рівень зайнятості та безробіття, які безпосередньо впливають на особистий економічний добробут та використання людського капіталу; ВО – довгострокові витрати на освіту; ЕЕ – енергоефективність, що включає заміну викопного палива екологічно безпечними його видами; ІЗ - індекс здоров'я, що відображає взаємозалежність економічного прогресу і зростання рівня медичного захисту людини; КІ - культурна інтеграція, що показує рівень включення особи до глобального культурного простору та обміну. Пропонований індекс відповідає критеріям надійності, доступності і співставності для всіх країн світу із оптимально мінімальною кількістю суб-індексів без дублювання аналогічних показників.

Окрема увага в роботі приділена проблемі глобальної економічної нерівності, її причинам та способам подолання за рахунок економічного прогресу, хоча це не завжди зменшує нерівність у розподілі доходів.

Для аналізу і структурного прогнозування тенденцій розвитку глобальної економічної системи в роботі визначено ключові імперативи у її суб'єктно-факторному форматі: інституціоналізація, корпоративізація, локалізація, диджиталізація, інноватизація, інтелектуалізація, креативізація (рис. 2)

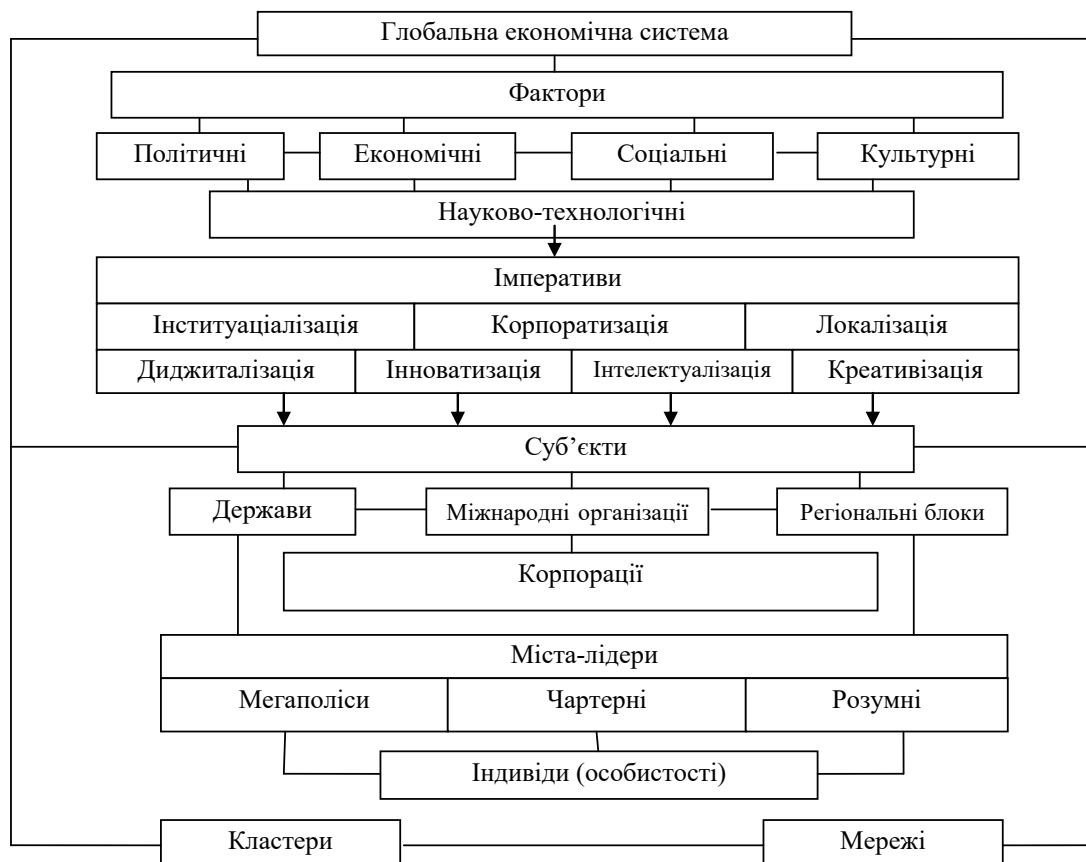

Рис. 2 Фактори, імперативи і суб'єкти економічної глобалізації

Джерело: розроблено автором

Наголошено, що у ресурсному базисі економічного прогресу відбуваються кардинальні зміни, коли фізичний капітал витісняється новим практично необмеженим ресурсом розвитку – інтелектом та ідеями, а за умов впровадження систем штучного інтелекту та автоматизації стандартизованих трудових процесів найважливішим вмінням для людини стає здатність формулювати та структурувати завдання.

У роботі виявлено якісно нові взаємозв'язки між чисельністю населення, рівнем глобалізованості та інноваційності на основі ІКТ й економічним розвитком країн світу.

У розділі 2 «Технологічний базис глобального економічного розвитку» здійснено аналіз економічного формату зміни технологічних укладів, досліджено сучасні тенденції розвитку глобального ринку технологій, оцінено науково-технологічний потенціал України.

У дисертації розроблено модель економічного формату технологічних укладів та аргументовано, що науково-технологічна революція приводить до формування нового технологічного укладу лише в разі появи ефективних способів перетворення проривних інновацій в прибутковий бізнес (рис. 3).

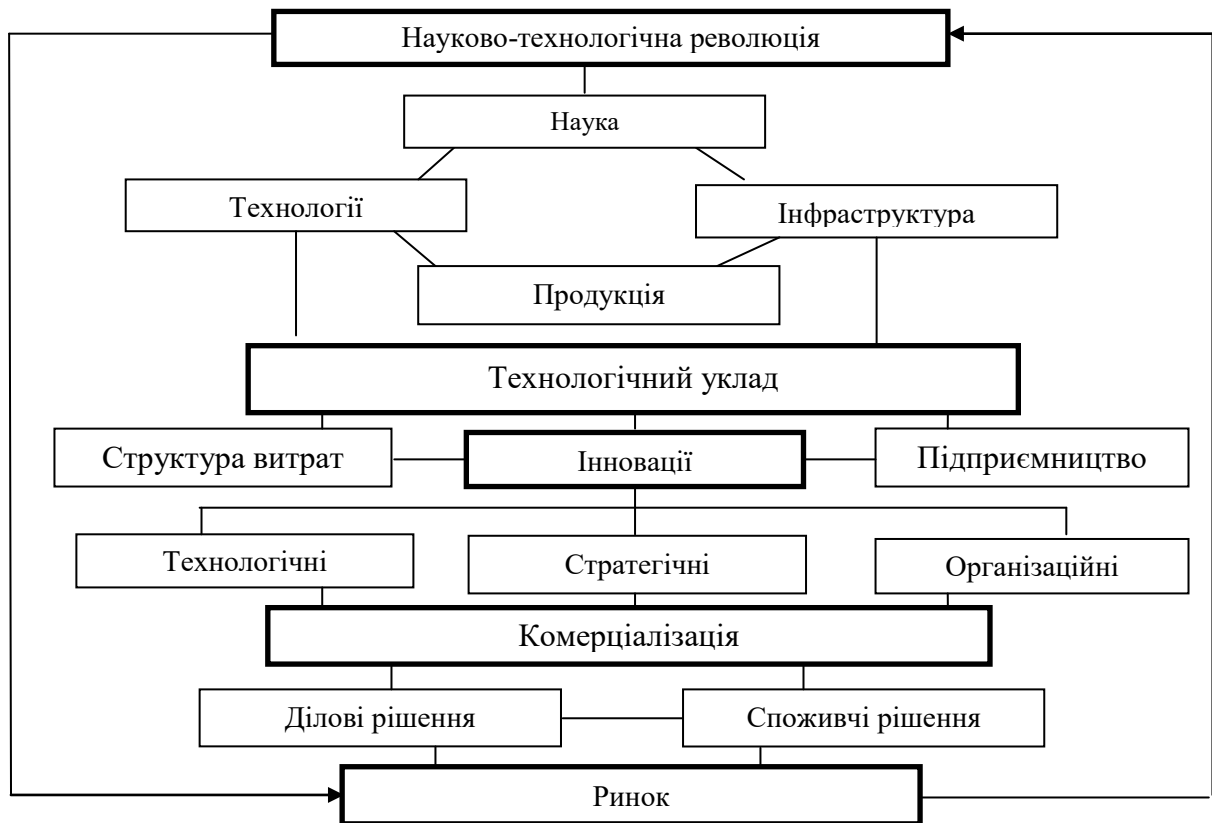

Рис. 3. Економічний формат технологічного укладу

Джерело: розроблено автором

Показано витoki техноглобалізму як процесу зрощування у глобальній мережі наукових знань, ідей та технологій, генерації і комерціалізації інноваційних продуктів. Зазначено, що визначальною тенденцією техноглобалізму у ХХІ ст. є конвергенція НБІК-технологій (Н – нано, Б – біо, І – інфо, К – когно) із розробкою кардинально нових методів та способів вирішення глобальних наукових, економічних, соціальних та екологічних проблем і формуванням абсолютно нового

мислення. Встановлено, що техноглобалізм сприяє синхронізації та прискоренню хвиль технологічних укладів, що виявляється у здатності країн через міжнародний трансфер технологій та ліцензування пришвидшувати їх проходження або навіть «перестрибувати» до нових інноваційних технологій. Ідентифікація впливу техноглобалізму на науково-дослідні кадри дозволила константувати, що новими глобальними лідерами шостого технологічного укладу стануть наукові регіони і локалітети, сформовані за мережево-кластерним принципом. В роботі показано, що на глобальному ринку технологій, масштаби якого на сьогодні оцінюються більш, ніж у 3 трлн. дол, відбувається зміна технологічного центру тяжіння з Заходу на Схід і Південь, зі зростаючими лідерськими позиціями Китаю.

Аналіз міжнародної практики патентного захисту як складової нормативного регулювання ринку технологій показав його вплив на перебіг різних стадій інноваційного процесу та вибір технологічними компаніями бізнес-моделей. Проведення патентного пошуку на початковій стадії розробки технології дозволяє виявити блокуючі, замасковані, інформаційні, захищені, широкі, провокаційні патенти. Узагальнено сучасні особливості використання патентного захисту для обмеження або стимулювання інноваційної діяльності. Показано, що він, маючи як очевидні позитивні (стимулювання інвестицій в НДДКР, підтримка інших винаходів, сприяння входженню на ринок нових фірм, інтенсифікація торгівлі технологіями), так і негативні наслідки (обмеження технологічної дифузії, перешкоджання інтеграції ідей, зниження конкуренції), загалом сприяє науково-технологічному обміну, що є базою для мікро- і макро- стратегій відкритих інновацій.

Проведений в роботі аналіз показав, що найбільш важливі структурні трансформаційні зміни характерні для вертикально інтегрованих ТНК, коли все більшої популярності набуває бізнес-модель безфакторних виробництв на основі аутсорсингу.

В дисертації виявлено та оцінено особливості і проблеми реалізації науково-технологічного потенціалу України: критично низькі витрати на НДДКР, домінування в економіці третього технологічного укладу, низький попит на нові технології, переважання у трансфері технологій машинобудування, хімічної та харчової промисловості, відсутність технологічного обміну на некомерційних засадах, тенденція до зниження обсягів високотехнологічного експорту (з 2,6 млрд.дол. у 2012 р. до 1,3 млрд.дол. у 2015 р.). Констатується несприятливість національного інноваційного середовища, нехтування наявним інтелектуальним потенціалом, слабка мотивація комерційного сектору до інноваційної діяльності, що консервується відсутністю державної інноваційної стратегії розвитку, фрагментарністю національної інноваційної системи. Обґрунтовано реальну загрозу системної кризи в інноваційному секторі України у зв'язку зі вступом глобальної економіки до шостого технологічного укладу, що зумовлюється багаторічною практикою його недостатнього державного і корпоративного фінансування.

В роботі обґрунтовано необхідність та доцільність прискореного формування ефективно функціонуючого сільськогосподарського компоненту національної інноваційної системи, що сприятиме розвитку існуючих або створенню нових форм організації бізнес-процесів. Показано, що Україна витрачає у 40 разів менше коштів на сільськогосподарські НДДКР, ніж лідер світового рейтингу – Індія. У кредитному

портфелі країни на розвиток агросектору виділяється всього 7%. Принципово важливим для інноваційного розвитку українських агрофірм є покращення бізнес-клімату, стале і транспарентне управління земельними ресурсами, формування внутрішніх аграрно-продовольчих ланцюгів виробництва, адаптація чинного законодавства до міжнародних та європейських вимог, особливо у галузі органічного виробництва. Завдяки синергії потужного агросектору та витребуваних ним інновацій українська економіка здатна подолати технологічний розрив з провідними агровиробниками, посилити свої позиції на глобальних ринках.

У розділі 3 «Інноваційний фактор глобальної конкурентоспроможності» комплексно охарактеризовано стан та особливості процесу інституалізації інноваційного розвитку, показано вплив глобального ринку інновацій на комерційний сектор, запропоновано перспективні шляхи підтримки інноваційного підприємництва в Україні.

У дослідженні сучасних детермінант інституалізації інноваційного розвитку та агрегації найкращих практик стратегічного інноваційного менеджменту визначено ключові вектори розвитку національних інноваційних систем. За даними глобального рейтингу інноваційності підтверджено чітку кореляцію між витратами на НДДКР, рівнем економічного розвитку та місцем країни на глобальному ринку інновацій. Підкреслено, що протягом останніх років країнам, що розвиваються, вдалось досягти співставних із розвиненими країнами показників інноваційних вхідних при збереженні значного відставання за рівнем їх результативності, із-за низької якості наукової та технологічної сфери, університетської освіти, недостатньої інтернаціоналізованості винахідників, браку уваги до поширення та розповсюдження власних наукових здобутків через міжнародні наукові депозитарії. Акцентовано увагу на недоцільності перебільшення ролі державного та університетського сектору у генеруванні інновацій, оскільки виявлено, що бізнес-сектор має більшу інноваційну активність та ефективність насамперед у комерціалізації винаходів. За таких умов держава має застосовувати переважно фіскальні стимули - податкові пільги та прямі субсидії, стимулювати програми державно-приватного партнерства. Державне фінансування НДДКР пропонується зосередити на таких сферах, як освіта, охорона здоров'я, безпека, захист навколишнього середовища, оборонний сектор. Серед альтернативних джерел фінансування виокремлено діаспорні облігації (для підтримки насамперед освітніх програм), а також суверенні фонди багатства.

У роботі підкреслено, що до 2020-х років більшість професій потребуватимуть від кандидатів абсолютно нових компетентностей: здатність працювати з великими базами даних, розробка та алгоритмізація задач, візуалізація та презентація управлінських рішень. Впровадження технологій штучного інтелекту у масове виробництво призведе до зменшення кількості традиційних робочих місць у той час як цифрові технології та робототехніка створюватимуть нові робочі місця для високоосвічених працівників. Акцентовано увагу на необхідності впровадження «пожиттєвого навчання», а початкову, середню та вищу школи перепрофілювати на розвиток умінь розв'язувати проблеми та ставити завдання, акумулюючи й використовуючи знання із різних галузей.

Зазначено, що віртуалізація економіки як наслідок динамічного та тотального процесу проникнення інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери життя

породжує нові форми інноваційного підприємництва, наприклад, у контексті Sharing есопому, яка побудована на обміні та спільному володінні ресурсами та включає наступні види бізнесу: спільне виробництво, дистрибуцію, торгівлю, споживання товарів та послуг, коли зникає ключовий елемент ринкової системи – посередник. Встановлено, що вони формуватимуть один з основних перспективних трендів економічного розвитку. У цьому контексті доповнено загальноприйняті класифікації соціальних інновацій з виокремленням економічної результативності їх впровадження за критерієм розвитку/руйнації бізнесу та галузі.

Обґрунтовано критичну важливість розвитку інноваційного підприємництва в Україні для розв'язання гострих економічних та соціальних проблем на основі креативного капіталу, здатного забезпечити перехід до нового технологічного укладу. На сьогодні кількість інноваційно активних підприємств, що впроваджують переважно процесні або маркетингові інновації, в Україні становить менше 20%, при чому кожне п'яте з них займається внутрішніми НДДКР та приділяє увагу інноваційному навчанню персоналу. Орієнтація компаній на внутрішній ринок, відсутність іноземних інноваційно активних партнерів, брак висококваліфікованих кадрів призводить до зростання технологічного розриву, що підсилюється недостатньою кількістю проривних інноваційних ідей та пропозицій.

Концептуальна схема управління інноваційним розвитком України представлена на рис. 4.

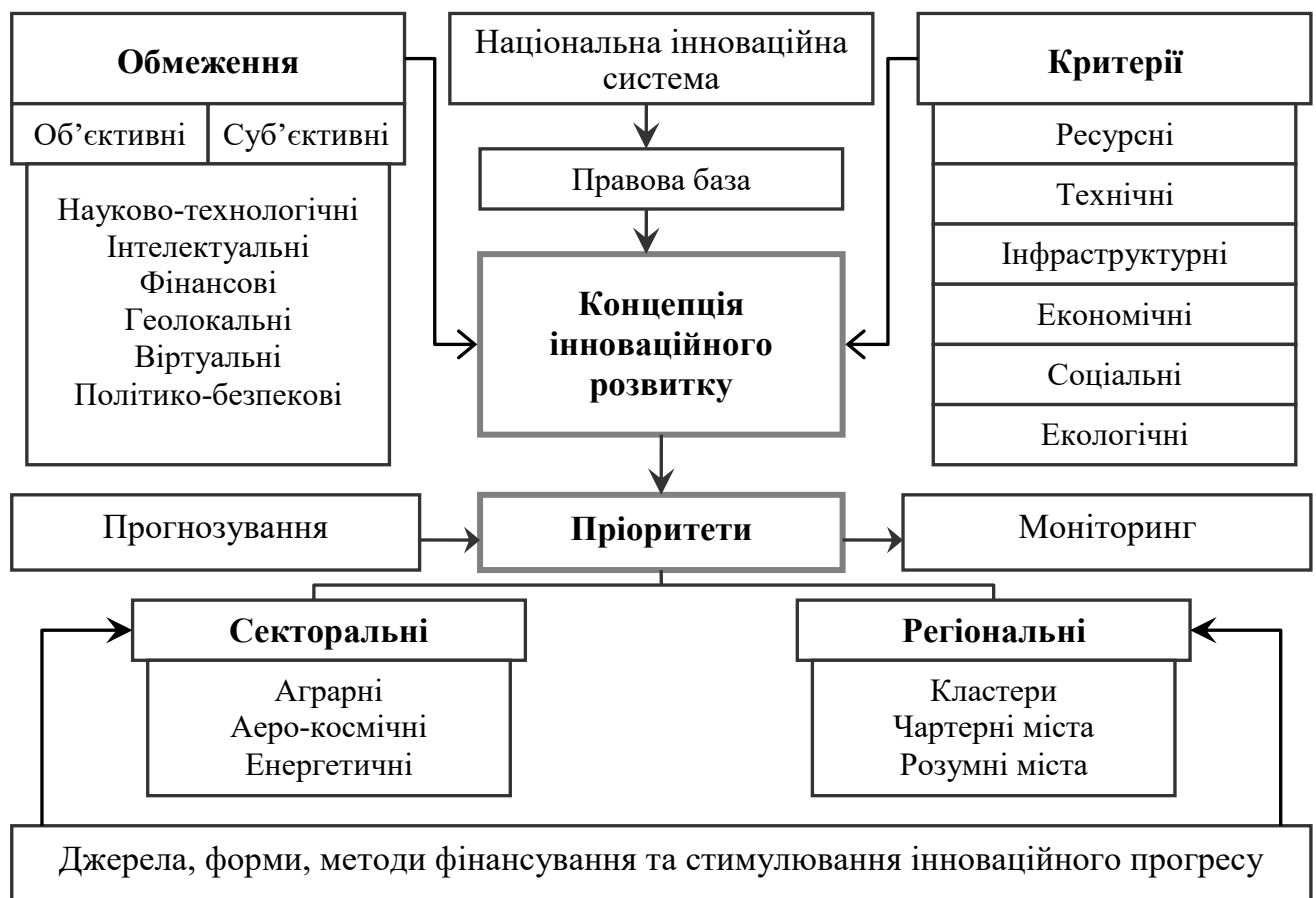

Рис. 4. Концепція вибору пріоритетів інноваційного розвитку

Джерело: розроблено автором

Концентрація інноваційної активності українських підприємств можлива у моделях чартерного та розумного міст, що дозволить швидко впровадити «з нуля» надсучасні технології, імплементувати новітні практики інноваційного бізнесу, вирішити проблему наукової периферійності та еміграційних настроїв. Авторська аргументація спирається на аналіз ґрунтовних відмінностей між чартерним (розумним) містом та вільною економічною зоною за територіальним, інфраструктурним, нормативно-регуляторним, управлінським та соціокультурним критеріями.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання щодо визначення сучасних інноваційно-технологічних факторів, імперативів та моделей глобального економічного прогресу, обґрунтування практичних рекомендацій реалізації науково-технологічного потенціалу України. Це дало підстави сформулювати такі висновки:

1. На початку ХХІ ст. глобальна економіка постає як унікальна самовідтворювальна мережева система, вузли якої перебувають у взаємозалежних, асиметричних, політично та економічно визначених відносинах. Головними її ознаками є глобальний обмін товарами та послугами, факторами виробництва насамперед у формі міжнародного руху капіталу, робочої сили і технологій, глобальна організація транснаціонального виробництва, логістичної інфраструктури, самодостатньої фінансової сфери, регулювання діяльності суб'єктів глобального ринку з метою забезпечення збалансованості і динамічності економічного розвитку. Багатомірність та недосконалість глобальної економіки якісно трансформує механізми конкуренції, ресурсним та ідейним базисом якої виступають інформаційно-комунікаційні технології.

2. У контексті актуальних завдань прогнозування вектор розвитку глобальної економічної системи задають глобальний корпоративізм, віртуалізація та мереживізація економіки. За багатьма ознаками глобальна економіка вступає в період нестабільності і турбулентності, коли дискредитуються усталені ресурси, умови і фактори розвитку, корпоративні, національні та регіональні стратегії, антициклічні й антикризові інструменти забезпечення макроекономічної рівноваги. Кардинальні зміни очікуються у суб'єктній архітектурі глобальної економіки, диспозиції країн і регіонів світу. Державний та корпоративний сектори реагують на нові економічні реалії становленням глобального стратегічного менеджменту, що має на меті нівелювати ризики та одержати вигоди від глобальної уніфікації та стандартизації в усіх сферах економіки.

3. Економічне зростання є фундаментальною основою наукового, технологічного, економічного, соціального і цивілізаційного прогресу, який у діалектичному контексті на протилежність регресу є рухом по висхідній у еволюційній або революційній формах. За умов глобальної нестабільності, циклічної кризовості і турбулентності важливо ідентифікувати глобальний економічний прогрес як поступальний розвиток економічних систем до якісно вищого рівню їх розвитку з точки зору ефективного задоволення зростаючих суспільних потреб. У цьому контексті потребується удосконалення методології

статистичного обрахунку глобального економічного прогресу на універсальній, достовірній і транспарентній основі.

4. Розвиток фундаментальних природничих наук, комп'ютерних технологій та засобів комунікації спричиняє зміни у ресурсному базисі економічного розвитку, зменшуючи роль фізичних факторів, коли конкурентний успіх країн визначається здатністю розвивати особистісний, корпоративний і національний людський капітал у глобальному конкурентному середовищі. Через створення належного інноваційного клімату, статусу і комфорту формуються передумови його трансформації у інтелектуальний капітал в постіндустріальній знаннєвій парадигмі. Сучасна модель економічного прогресу, заснована на інтелекті та його продукті – ідеях, якісно відрізняється від попередніх моделей, які використовували фізичний капітал, здатністю до необмеженого зростання.

5. Імперативи глобального економічного прогресу формуються під впливом глобальних проблем (старіння населення, урбанізація, інфекційні захворювання, зміна клімату, руйнація природних ресурсів, продовольча незахищеність, глобальні конфлікти), вирішення яких потребує адекватних реакцій у процесі еволюції технологічних укладів. Для економічних наук доцільним є визначення технологічного укладу не тільки з точки зору послідовної зміни базових технологій, а й найбільш вдалих практик їх комерційного використання. Оскільки гіпотетично людство стоїть на порозі нових революційних інновацій практично в усіх царинах діяльності, ключовою в подальших наукових дослідженнях стає проблема інноваційного моделювання і прогностики стосовно створення, реалізації і комерціалізації проривних нововведень.

6. Становлення глобального ринку технологій проходить під впливом транснаціоналізації в умовах інформатизації економіки знань паралельно зі становленням глобального ринку продуктів інтелектуальної власності, яка поряд із інститутом приватної власності визначатиме умови генерації і втілення нових ідей. Зростає роль патентної системи у міжнародному технологічному обміні при глобальній гармонізації як прямого, так і опосередкованого регулювання інноваційної діяльності. Перспективи глобального ринку технологій визначатимуть процеси диджиталізації і автоматизації стандартизованих виробництв і сервісів на основі штучного інтелекту, енергоефективності з використанням відновлювальних джерел, екологізації і соціалізації насамперед у фармації та медицині.

7. На сьогодні науково-технологічна сфера економіки України не відповідає ключовим трендам глобального економічного прогресу. Попри категоричність інноваційно-креативного імперативу, внутрішні та зовнішні політико-економічні причини стримують інноваційну динаміку національної економіки й обмежують можливості ефективного реалізації інтелектуального потенціалу. Враховуючи ресурсні можливості, потреби українського та глобального ринків, об'єктивні та суб'єктивні обмеження, секторальним пріоритетом інноваційного розвитку України може стати розбудова високотехнологічних агровиробництв, широка дифузія нових форм організації конкурентоспроможного бізнесу. Чутливий до ситуації на зовнішніх ринках агросектор України потребує селективної адаптації технологій нової хвилі, які розвиваються в межах науки про життя.

8. У новій економіці передбачається пряма кореляція між ступенем інноваційності та рівнем розвитку країни і добробутом її громадян. Ефективна взаємодія державних інститутів із бізнесом є запорукою успішного впровадження інноваційних ідей та бізнес-моделей. Перешкодою на шляху стабільного інноваційного розвитку компаній виступає відсутність державної підтримки та зменшення доступності приватного фінансування, тому нагальним стало запровадження фіскальної стабілізаційної політики із економічними стимулами наукової діяльності, насамперед податковими пільгами, прямими субсидіями, адаптивними до умов інноваційного бізнесу державними закупівлями. Необхідні масштабні державно-приватні партнерські програми, які є центрами генерування до двох третин інноваційних проектів країн – технологічних лідерів.

9. Кардинальних трансформацій зазнає ринок праці, на який впливають мобільний зв'язок, інтернет речей, робототехніка, технології великих даних. Потребує постійної модернізації система освіти, яка має орієнтуватись на сучасні загальні та спеціальні компетентності. Пріоритетом стає здатність розв'язувати надскладні задачі, акумулюючи і використовуючи знання із різних галузей. На відміну від нижчих технологічних укладів, поряд із здатністю працювати з великим обсягом даних та швидко приймати рішення новітні технології вимагають від людини проводити глибокий аналіз відфільтрованих даних, візуалізувати та презентувати управлінські рішення. Необхідною стає модель навчання протягом всього життя.

10. Характерною ознакою науково-технологічного прогресу у ХХІ ст. є широке впровадження соціальних інновацій, зокрема, створення підприємств на засадах спільної власності шляхом інноваційно-креативного руйнування усталених ринкових і суспільних зав'язків (Sharing economy). Найбільш поширеною стає бізнес-модель, коли через он-лайн платформу попит знаходить відповідну пропозицію серед користувачів, а не комерційних агентів. Оскільки однією з головних проблем стає відсутність повної довіри до онлайн-операцій, платформи працюють над підвищенням фінансової і персональної безпеки своїх користувачів та віртуальною ідентифікацією клієнтів. Для країн – технологічних аутсайдерів інноваційний прорив можуть забезпечити чартерні та розумні міста. Такого роду локальна концентрація креативного капіталу дозволяє прискорено інтегруватися у глобальні науково-технологічні мережі, не зазнаючи дискримінаційного впливу міграційних політик розвинених країн. Створення чартерних і розумних міст доцільно імплементувати в інноваційну систему України, що стимулюватиме збереження і розвиток інтелектуального ресурсу, міжрегіональний обмін знаннями, технологіями та інноваційними практиками.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія:

1. Розвиток економіки України під впливом економічних, соціальних, технологічних та екологічних трендів: [монографія] / за ред. М.С. Пашкевич, Ж.К. Нестеренко; М-во освіти і науки України, Запор. нац. техн. ун-т, Нац. гірн. ун-т. – Д. : НГУ, 2015. – 455с. (26,4 д.а. особисто автору належить 0,7 д.а.: підрозділ 5.1. Інвестиційні перспективи економічного прогресу України (с. 374-383)).

У наукових фахових виданнях:

2. Бабич Т. О. Теоретичне обґрунтування поняття «глобальний економічний прогрес» / Т. О. Бабич // Глобальні та національні проблеми економіки (ISSN (Online): 2413-3965). – 2015. – Вип. 5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-5-2015> ISSN (Online): 2413-3965 (0,7 д.а.).

3. Лук'яненко О. Д. Інтелектуальний імператив ефективного економічного розвитку / О. Д. Лук'яненко, Т. О. Бабич // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): наук. журн. – 2015. - №2. – С. 177-187. (0,52 д.а., особисто автору належить 0,2 д.а. – проаналізовано принципи комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності).

У зарубіжному виданні та наукових фахових виданнях України, що зареєстровані у міжнародних наукометричних базах даних:

4. Бабич Т. О. Економічні детермінанти зміни технологічних укладів / Т. О. Бабич // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Збірник наукових праць (Index Copernicus). – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Інститут міжнародних відносин. - 2015. – Випуск 126 (частина I). - С. 167-181 (1,1 д.а.).

5. Babych T. O. Business dominant position in innovation process / T. O. Babych // International journal of innovative technologies in economy (Google Scholar, OCLC WorldCat, Соционет, Bielefeld Academic Search Engine (BASE), Registry of Open Access Repositories (ROAR), Open Access Infrastructure for Research in Europe (OpenAIRE), Research Papers in Economics (RePEc), EBSCO A-to-Z, EBSCO Discovery Service) (ISSN 2412-8368). - United Arab Emirates. – 2015. - № 2. – P. 8 – 11 (0,3 д.а.).

6. Бабич Т. О. Чартерне місто в сучасних національних інноваційних системах / Т. О. Бабич // Управління розвитком: збірник наукових праць («СОЦИОНЕТ», RePEc, Google Scholar). - Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. – 2016. - №1 (183). — С. 52-62 (1,2 д.а.).

7. Бабич Т.О. Нові форми підприємництва в умовах віртуалізації глобальної економіки / Т.О. Бабич // Вісник Одеського національного університету. Економіка (Index Copernicus). – О.: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. – 2017. – С. 13-18 (0,8 д.а.).

В інших виданнях:

8. Бабич Т. О. Державна фінансова підтримка інноваційної діяльності як складова механізму функціонування НІС в Україні / Т. О. Бабич // Світова економіка ХХІ століття: фактори впливу на стан і розвиток економічних процесів: матер. міжнар. наук.-практ. конференції (28 лютого 2014 р.) – Л.: ЛЕФ. – 2014. – С. 77-79 (0,2 д.а.).

9. Бабич Т. О. Механізм державного кредитного стимулювання інноваційної діяльності в Україні / Т. О. Бабич // Роль і місце регіональної інноваційної політики в розвитку економічної системи: матер. міжнар. наук.-практ. Конференції (28 лютого 2014 р.). – Дніпропетровськ: НО «Перспектива». – 2014. – С. 35-38 (0,3 д.а.).

10. Бабич Т. О. Мігранти як рятувальне коло / Т. О. Бабич // Європейська правда. Все про європейську інтеграцію України. – 2015. – Електронне видання. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/05/27/7034138/> (0,1 д.а.).

11. Бабич Т.О. Роль патентного захисту в стимулюванні інноваційної діяльності / Т. О. Бабич // Наукові економічні дослідження: теорії та пропозиції: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (11-12 березня 2016 р.). – Запоріжжя: ГО «СШЕУ». - 2016. – С. 56-58 (0,2 д.а.).
12. Babych T. O. Key aspects of public promoting innovation policy / T. O. Babych // International Scientific Conference Formation of Modern Economic Area: Benefits, Risks, Implementation Mechanism: Conference Proceedings, Part II. - Tbilisi: SSOTU. - 2016. – P. 11-12 (0,2 д.а.).
13. Бабич Т.О. ICT – фактор економічного прогресу / Global Challenges of National Economies Development / Т. О. Бабич // Глобалізаційні виклики розвитку національних економік : матеріали. Міжнар. наук.-практ. конф. Ч. 2 (ISBN 978-966-629-794-8 (загальний) ISBN 978-966-629-796-2 (Ч. 2)) (19 жовтня 2016 р.). – Київ : Київ. Нац. торг.-екон. Ун-т. - 2016. – С. 846-854 (0,4 д.а.)
14. Бабич Т. О. Трансформація концепції управління інноваційним розвитком України / Т. О. Бабич // Новий погляд на розвиток економіки країни. Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конференції ISBN 978-966-916-413-1 (м. Харків, 10-11 листопада 2017 року). – У 2-х частинах. — Херсон : Видавничий дім "Гельветика", 2017. – Ч. 1. - С. 40-43 (0,3 д.а.)
15. Глобальна економіка: навч. посіб. / [Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник, Т.В. Кальченко, Н.В. Рябець, І.В. Тимків та ін.]; за заг. Ред. Д.є.н., проф. Д.Г. Лук'яненка. – Київ: КНЕУ, 2017. – 164 с. (особисто автору належить 0,05 д.а. – аналіз стимулюючих інструментів науково-технологічної діяльності у зарубіжних країнах).

АНОТАЦІЯ

Бабич Т.О. Інноваційно-технологічні фактори глобального економічного прогресу. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». – Київ, 2018.

Дисертація присвячена дослідженню ключових засад і умов, ідентифікації механізмів та моделей взаємозв'язку інноваційно-технологічних факторів та глобального економічного прогресу, а також пошуку та науковому обґрунтуванню практичних рекомендацій щодо успішного та ефективного позиціонування України на глобальному інноваційно-технологічному ринку.

У роботі розкрито сутність та систематизовано понятійно-категоріальний апарат економічної глобалізації в процесі еволюції її парадигми. Охарактеризовано сучасні методики оцінювання економічного зростання та прогресу, проведено їх систематизацію та розроблено власний інтегративний індекс глобального економічного прогресу. Обґрунтовано провідну роль інноваційно-технологічного фактору глобального економічного прогресу, ідентифіковано його прогностичні сценарії.

Визначено та концептуалізовано економічний формат зміни технологічних укладів. Оцінено сучасний стан та провідні тенденції розвитку глобального ринку технологій, узагальнено ефективні практики комерціалізації об'єктів

інтелектуальної власності. Охарактеризовано науково-технологічний потенціал України, виявлено проблеми його адаптації до нових вимог техноглобалізму. Обґрунтовано пріоритети інноваційного розвитку української економіки з концентрацією уваги на можливостях технологічної модернізації її агросектору.

Здійснено компаративну оцінку світових практик інституалізації науково-технологічного розвитку та новітніх форм інноваційного підприємництва. Обґрунтовано необхідність створення в Україні чартерних та розумних міст.

Ключові слова: економічна глобалізація, глобальний економічний прогрес, технологічний уклад, техноглобалізм, глобальний ринок технологій, інноваційний розвиток, інтелектуальний капітал, науково-технологічний потенціал України.

АННОТАЦИЯ

Бабич Т.О. Инновационно-технологические факторы глобального экономического прогресса. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.02 - мировое хозяйство и международные экономические отношения. ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана». – Киев, 2018.

Диссертация посвящена исследованию ключевых принципов и условий, идентификации механизмов и моделей взаимосвязи инновационно-технологических факторов и глобального экономического прогресса, а также поиска и научному обоснованию практических рекомендаций по успешной и эффективной позиционированию Украины на глобальном инновационно-технологическом рынке.

В работе раскрыта сущность и систематизирован понятийно-категориальный аппарат экономической глобализации в процессе эволюции ее парадигмы. Охарактеризованы современные методики оценки экономического роста и прогресса, проведено их систематизацию и разработан собственный интегративный индекс глобального экономического прогресса. Обоснованно ведущую роль инновационно-технологического фактора глобального экономического прогресса, идентифицировано его прогностические сценарии.

Определен и концептуализован экономический формат смены технологических укладов. Оценено современное состояние и основные тенденции развития глобального рынка технологий, обобщенно эффективные практики коммерциализации объектов интеллектуальной собственности. Охарактеризованы научно-технологический потенциал Украины, выявлены проблемы его адаптации к новым требованиям техноглобализма. Обосновано приоритеты инновационного развития украинской экономики с концентрацией внимания на возможностях модернизации ее агросектора.

Осуществлена компаративная оценка мировых практик институализации научно-технологического развития и новейших форм инновационного предпринимательства. Обоснована необходимость создания в Украине чартерных и умных городов.

Ключевые слова: экономическая глобализация, глобальный экономический прогресс, технологический уклад, техноглобализм, глобальный рынок технологий,

інноваційне розвиток, інтелектуальний капітал, науко-технологічний потенціал України.

ABSTRACT

Babych T.O. Innovative and Technological Factors of Global Economic Progress. – Manuscript.

The dissertation for a candidate degree in Economics. Specialty 08.00.02 – World Economy and International Economic Relations. SHEE “Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman”, Kyiv, 2018.

The thesis is devoted to the research of key principles and conditions, identification of mechanisms and models of interconnection of innovative technological factors and global economic progress, search and scientific substantiation of practical recommendations on the successful and effective positioning of Ukraine in the global innovation and technology market.

The paper focuses on the essence of economic globalization as a prerequisite for the formation of a global economic system with the imperative of achieving global economic progress under conditions of permanent turbulence. The concepts of "global economic system" and "global economic progress" are defined. Economic growth is a measure of goods and services value over a certain period of time, and economic progress is a measure of welfare of people in society. Economic growth is the fundamental of the progress of all forms of social life. The global economic system is self-replicating at the level of productive forces, industrial relations and certain aspects of superstructural relations to the extent of compatibility of the composing national economies. The modern methods of estimating economic growth and progress are described and systematized, and the integrative index of global economic progress is developed. The study emphasizes that the new index should be expressed in international dollars, adjusted for purchasing power parity, use data collected by international organizations and available to all countries worldwide, broadly reflect actual modern improvements and give forecast for the future. The fundamental factors and the global economy development tendencies are studied. The model of global economic progress with new variables is conceptualized in the paper. It is mentioned that physical capital is displaced to the periphery of the economic system by a new unlimited resource – intellect and ideas. The ability to set and structure tasks is the most important skill for a person against the background of artificial intelligence distribution. In the context of globalization trends, the competitive success of countries is determined by the ability to develop personal, corporate and national human capital in a global competitive environment. Creation of a proper innovation climate, status and comfort form the preconditions for transformation and intellectual capital serving as a basis for the formation of creative capital in the post-industrial knowledge paradigm.

The economic framework of technological changes has been defined and conceptualized. The study substantiates that in terms of economics the technological process is the result of a complex collective process of formation of a new development model facilitating the maximum effectiveness of business practices of various market agents and social progress. It is determined that acceleration of technological progress and strengthening of relations between scientific and technical revolutions caused by internationalization and globalization of research activities resulted in emergence of the

first signs of technoglobalism as the process of merging technological systems into the global network of scientific knowledge and ideas, production and commercialization of innovative products back in the first half of the twentieth century. The current status and the global technology market development tendencies are evaluated. The initial results are allocated depending on the relationship between law, rules and innovations: regulation can hinder innovations by imposing the excessive burden on entrepreneurs; legislation and regulation can promote innovation, in particular by abandoning standards, privileges, or helping companies to develop new products and projects on a temporary or permanent basis; regulation may not have a direct impact on innovation and promote them only accidentally, since innovations often occur spontaneously. The potential and problems of adaptation of Ukraine's scientific and technological potential to the new technoglobalization requirements are described. The need of forming the National Agricultural Innovation System in Ukraine as one of the instruments of positioning in the global technology market is substantiated.

The comparative estimation of the best world practices of institutionalization of innovation development is carried out. Analyzing the global innovation rankings, the author revealed a clear correlation between the cost of research and development, the level of economic development and the country's place in the global innovation market. The paper specifies that most professions will require the applicants to show completely new qualities and skills that have traditionally been demanded in other industries and were not considered key by 2020: ability to work with large quantities of data and analyze them, visualization and presentation of decisions, development and algorithmization of tasks. The latest forms of innovative entrepreneurship are explored. Sharing economy is a social and economic system based on exchange and sharing of resources and including the following kinds of business: joint production, creation, distribution, trade, consumption of goods and services. The declarative character of importance of development of innovative entrepreneurship in Ukraine is shown. The thesis proposes creation of a charter city in Ukraine as a working mechanism for achieving accelerated innovation development within the framework of implementation of the sustainable economic growth policy. The charter city can become the basis for building the National Innovation System, by encouraging exchange and transfer of knowledge and successful international practices.

Keywords: economic globalization, global economic progress, technological process, technoglobalism, global technology market, innovation development, intellectual capital, scientific and technological potential of Ukraine.